

UOT: 332.1 (332.43)

XARİCİ ÖLKƏLƏRDƏ İNFORMASIYA-MƏSLƏHƏT XİDMƏTİNİN TƏŞKİLİ TƏCRÜBƏSİ

Talib Səyyad oğlu Hüseynov,

Aqrar Tədqiqatlar Mərkəzinin dissertantı

Tel.: (050) 412-27-92; e-mail: talib.huseynov.1963@mail.ru

Xülasə

Məqalədə xarici ölkələrdə aqrar sahədə informasiya-məsləhət xidmətinin təşkili və onu formalaşdıran amillər səciyyələndirilmişdir. İlk növbədə, inkişaf etmiş ölkələrdə informasiya-məsləhət xidmətinin sahənin innovasiyaların geniş tətbiqi əsasında inkişafında rolu açıqlanmışdır. İqtisadiyyatın aqrar sektorunda informasiya və məsləhət təminatının təşkili sahəsində müxtəlif ölkələrin təcrübələrinin ümumi cəhətləri və fərqli xüsusiyyətləri göstərilmişdir. Eyni zamanda, məqalədə kənd təsərrüfatında informasiya-məsləhət xidmətləri sisteminin inkişafı sahəsində ayrı-ayrı ölkələrdə toplanmış təcrübəyə münasibət bildirilmiş və ondan faydalanmaq imkanları dəyərləndirilmişdir.

***Açar sözlər:** aqrar sahə, informasiya-məsləhət xidməti, innovasiya, xarici təcrübə, rəqabət qabiliyyəti, texnologiya, dövlətin rolu.*

Giriş

Aqrar sahədə yeniliklərin təşviq edilməsi, burada fəaliyyət göstərən istehsal subyektlərinin rəqabət qabiliyyətliliyinin mühüm şərtidir. Həmin subyektlərin innovasiyalara olan ehtiyacının qiymətləndirilməsi və ödənilməsində informasiya-məsləhət xidmətinin rolu daha da artır. Bununla belə, ölkəmizdə bu xidmətlərin səmərəliliyi hələ arzu olunan səviyyədə deyildir. Ona görə də aqrar sahədə informasiya-məsləhət xidməti göstərilməsi üzrə qabaqcıl təcrübələrin araşdırılmasına ciddi ehtiyac vardır. Bu baxımdan dünyanın aparıcı ölkələrinin aqrar sahədə informasiya-məsləhət xidməti üzrə əldə etdikləri qabaqcıl təcrübələrin yerli şəraitdə tətbiqinin qiymətləndirilməsi məsələləri mühüm aktuallığa malikdir.

Ölkəmizdə aqrar sahədə informasiya-məsləhət xidmətinin inkişafı yönündə xarici təcrübənin araşdırılması istiqamətində geniş tədqiqatlar aparılmamışdır. Bu sahədə dünya ölkələrinin qabaqcıl təcrübələrindən yararlanmaq məsələləri kifayət qədər araşdırılmamışdır.

Müasir informasiya-məsləhət xidməti aqrar sahibkarların kənd təsərrüfatı üzrə bilik və bacarıqlarını artırmağa, nəticədə təsərrüfata qoyulan vəsaitdən gələn gəlirin yüksəldilməsinə xidmət edir. Bu məqsədlə aqrar sahədə dünya ölkələrinin həyata keçirdikləri informasiya-məsləhət xidmətinin qabaqcıl təcrübələrindən yararlanmaq üçün zəruri institusional struktur formalaşdırılması

və aqrar sahədə informasiya-məsləhət xidməti üzrə qabaqcıl təcrübələrdən yararlanma imkanları dəyərləndirilməlidir.

Araşdırmanın məqsədi xarici ölkələrin aqrar sahədə informasiya-məsləhət xidmətinin inkişaf vəziyyətinin və onu formalaşdıran amillərin xüsusiyyətlərinin öyrənilməsindən və müsbət cəhətlərinin ölkəmizdə tətbiqinin əsaslandırılmasından ibarətdir. Tədqiqatda elmi ümumiləşdirmələr, müqayisəli təhlil, analiz və sintez kimi metodlardan istifadə edilmişdir.

Aqrar sahədə informasiya-məsləhət xidmətinin təşkili üzrə inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsi

Kənd təsərrüfatı istehsalçılarına informasiya-məsləhət xidmətinin təşkili Avropa ölkələrində bir əsrdən artıq tarixə malikdir. Amerika Birləşmiş Ştatlarında informasiya-məsləhət xidmətinin təşkilinə aid qanun hələ 1914-cü ildə qəbul edilmişdir.

ABŞ-ın kənd təsərrüfatında informasiya-məsləhət xidmətinin təşkili müxtəlif ştatlar səviyyəsində daha davamlı tarixə malikdir. Belə ki, hələ XX əsrin əvvəllərində aqrar sahədə informasiya-məsləhət xidməti məsələləri ştatların hökumətlərinin maliyyələşdirdiyi universitetlər vasitəsilə həyata keçirilməyə başlamışdır. Universitetlər sortlaşdırma, cins və damazlıq sahəsində tədqiqatlarda iştirak etməklə bitkiçiliyin və heyvandarlığın inkişafı üçün zəruri əhəmiyyət kəsb edən informasiya təminatı sisteminin formalaşmasında xeyli iş görmüşlər.

Ötən əsrin 90-cı illərinin ortalarına qədər ABŞ-ın Kənd Təsərrüfatı Nazirliyində mövcud olmuş "Elmi yeniliklərin tətbiqi" və "Dövlət Tədqiqatları Kooperativi" idarələrinin yenidən qurulması hesabına nazirliyin "Elm, Təhsil və Tətbiq üzrə Dövlət Kooperativ İdarəsi" yaradılmışdır. On ildən artıq bir müddət ərzində bu idarə informasiya təminatı sisteminin yaradılması və istifadəsi istiqamətində fəal iştirak etməklə bərabər aqrar sahədə təhsil və elmi araşdırmalara da böyük dəstək vermişdir.

ABŞ-da aqrar sahənin informasiyalaşmasında universitetlərin aparıcı roluna əsaslanan "Praktiki biliklərin yayılması üzrə xidmət" adlı bir sistem yaradılmışdır və bu sistem sərhədləri aşaraq əvvəlcə Latin Amerikası ölkələrində, XX əsrin 80-ci illərində isə Afrikanın bir sıra ölkələrində tətbiq olunmağa başlamışdır.

Hazırda ABŞ-da aqrar sahənin informasiyalaşmasının təşkilinin mühüm istiqaməti kimi "Biliklərin yayılmasının kooperativ xidməti" adlı informasiya-məsləhət xidməti sürətlə inkişaf etdirilir. Bu sistem kənd təsərrüfatının bütün sahələrini, ərzaq kompleksinin əsas sektorlarını əhatə etməklə aqrar sahibkarların fəaliyyət mühitinin sosial-iqtisadi və ekoloji vəziyyəti barədə informasiya təminatını formalaşdırır. Həmin proses ciddi təşkilati hazırlığa əsaslanan şəbəkə infrastrukturunda reallaşdırılır. Belə ki, "Biliklərin yayılmasının kooperativ xidməti" 130-dan çox kənd təsərrüfatı kolleci, on minə yaxın alim və mütəxəssisin çalışdığı 59 kənd təsərrüfatı stansiyası, 60-dan çox meşəçilik kolleci ilə sıx əməkdaşlıq edir. Kooperativ tətbiq xidməti ilə əlaqədar xərclərin (son illər bu məbləğ 1,5 milyard dolları ötmüşdür) təxminən yarısı ştatların büdcəsindən ödənilir. Qalan vəsait isə demək olar ki, bərabər olaraq federal və yerli büdcələr tərəfindən maliyyələşdirilir (3).

ABŞ-la yanaşı, Almaniyada, İsveçrədə, Belçikada və İtaliyada informasiya-məsləhət xidməti büdcə vəsaiti hesabına maliyyələşdirilir və xidmətlər fermerlərə əvəzsiz çatdırılır. Böyük Britaniyada və İrlandiyada informasiya-məsləhət xidməti büdcə və qismən də xidmət istifadəçilərinin vəsaiti hesabına maliyyələşdirilir. Hollandiya, İsrail, Avstraliya və Yeni Zelandiyada bu xidmət

kompaniyalar və fermer təşkilatları tərəfindən idarə olunur. Bu zaman xidmət xərclərinin 50 faizi büdcə vəsaiti, qalan hissəsi isə kənd təsərrüfatı istehsalçılarının hesabına ödənilir.

Fransada, Danimarkada və Finlandiyada informasiya-məsləhət xidməti fermer təşkilatları tərəfindən idarə olunur və qismən də dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına maliyyələşdirilir. İnformasiya-məsləhət xidməti bütün ölkələrdə kənd təsərrüfatı nazirliyinin nəzdində fəaliyyət göstərir.

Aqrar sahəyə informasiya-məsləhət xidməti göstərən “Milli Məsləhət Mərkəzi” Danimarkada uzunmüddətli proqramlar əsasında fəaliyyət göstərir. Hollandiyada 1986-cı ildən həyata keçirilməyə başlanılan və dövlət xərclərinin azaldılmasına yönəldilən proqram informasiyalaşma sahəsində də özəlləşdirmənin sürətlənməsinə səbəb olmuşdur. Bununla belə, dövlətin əlaqələndirici rolu da mövcuddur və bir sıra hallarda dövlət tərəfindən informasiya-məsləhət xidmətinin büdcə hesabına maliyyələşdirilməsi nəzərdə tutulur.

Kənd təsərrüfatının yeni innovativ əsaslarla qurulduğu bir dövlət kimi İsrail aqrar sahədə mütərəqqi yanaşmaların tətbiqinə geniş yer ayırmışdır. Burada müvafiq informasiya təminatı sisteminin formalaşması xərclərinin əsas hissəsi dövlət tərəfindən ödənilir. İnstitusional baxımdan isə aqrar sahədə informasiya-məsləhət xidmətinin təşkili Avropa ölkələrinə daha yaxındır. İsraildə informasiya-məsləhət xidmətləri Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin “Kənd təsərrüfatının təbliğat xidməti” adlı strukturu tərəfindən həyata keçirilir. Yeni aqrotexnologiyaların geniş yayılması üçün demək olar ki, bütün ərazi vahidlərində “nümayiş-tədris” mərkəzləri aktiv formada fəaliyyət göstərir.

Dünyada ayrı-ayrı kənd təsərrüfatı məhsulları üzrə informasiya-məsləhət xidmətinin təşkili “sektorial model” adını almışdır. Bununla belə, “Kooperativ model”, daha doğrusu, biliklərin yayılması üzrə kooperativ xidmət modeli ABŞ təcrübəsində daha çox özünü göstərir.

Dövlət qurumlarının aqrar sahədəki informasiya-məsləhət xidmətində aparıcı mövqeyi İngiltərə, ABŞ, Avstraliya kimi ölkələr üçün xarakterikdir. ABŞ-da informasiya-məsləhət xidmətinin göstərilməsində dövlət bütün səviyyələrdə (yerli, ştat və federal) fəal iştirak edir və bu işdə ölkənin Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi aparıcı rol oynayır. Həmin nazirliyin kənd təsərrüfatı tədqiqatları xidməti, iqtisadi tədqiqatlar xidməti, milli kənd təsərrüfatı statistikasına xidməti kimi struktur bölmələri bilavasitə informasiya təminatının təşkili funksiyalarını yerinə yetirir.

İngiltərə aqrar istehsalçılara informasiya-məsləhət xidmətinin dövlət tərəfindən təşkil olunduğu ilk dövrlərdən biridir. Burada artıq iki əsrə yaxındır ki, fermerlər istər bitkiçilikdə, istərsə də heyvandarlıqda məhsuldarlığın artırılması üçün zəruri olan məlumatları haqqı qismən ödənilməklə əldə etmək imkanına malikdirlər.

İngiltərədə aqrar sahənin informasiyalaşdırılmasında əsas rolu böyük fəaliyyət təcrübəsinə malik olan dövlət agentlikləri oynayır. Ölkənin demək olar ki, bütün bölgələrində fəaliyyət göstərən agentliklərin məsləhət mərkəzləri kənd təsərrüfatının informasiya təminatının formalaşmasında fərdi məsləhətçilər və torpaq agentlikləri ilə paralel fəaliyyət göstərirlər. İnformasiya-məsləhət xidmətində həm hökumət, həm də bir sıra universitetlər tərəfindən maliyyələşdirilən digər qurumlar iştirak edirlər.

Kənd təsərrüfatının informasiya təminatı sahənin inkişaf səviyyəsindən də çox asılıdır, xüsusilə islahatlar dövründə Fransanın XX əsrdəki təcrübəsi bu baxımdan diqqətəlayiqdir. Belə ki, sənayeləşmə dövründə Fransanın kənd təsərrüfatı məhsullarına olan tələbatı Avropanın digər ölkələrinə nisbətən daha yaxşı ödənilirdi. Ona görə də hökumət aqrar sahənin inkişafının tənzimlənməsinə daha çox diqqət yetirirdi. Kənd təsərrüfatının informasiyalaşdırılmasında

informasiya-məsləhət xidməti strukturları hazırda da mühüm rol oynayır. Bu fəaliyyət Fransada əsasən Kənd Təsərrüfatı Palataları tərəfindən həyata keçirilir.

Fransada palataların reallaşdırdıqları proqramların maliyyələşdirilməsində dövlətin payı 30%-dən çoxdur. Burada Kənd Təsərrüfatı Palatalarının informasiyalaşma istiqamətində gördükləri işlərdə yeni texnologiyaların tətbiqi mühüm yer tutur. Eyni zamanda kənd yerlərinin inkişafı üzrə ənənəvi informasiya bazası müntəzəm olaraq yenilənir və geniş çeşiddə informasiya xidmətlərinə olan ehtiyaclar nəzərə alınır. Qeyd etmək lazımdır ki, bu ölkədə aqrar sahəyə informasiya-məsləhət xidməti, əsasən ödənişli qaydada və münasib qiymətlərlə həyata keçirilir.

Aqrar birliklərin informasiyanın əsas alıcıları rolunda olması təcrübəsi Almaniyada daha geniş yayılmışdır. Bu xidmətlər vilayətlər üzrə yerli xüsusiyyətlər nəzərə alınmaqla həyata keçirilir. Almaniyada aqrar informasiya təminatı sisteminin təşkilində regional fərqlər institusional baxımdan nəzərə alınır. Belə ki, dövlət informasiya-məsləhət xidmətləri ölkənin cənub vilayətlərində Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin ərazi idarələri tərəfindən göstərilir. Ölkənin şimal vilayətlərində isə bu iş Kənd Təsərrüfatı Palataları tərəfindən həyata keçirilir.

Burada özəl qurumların informasiya-məsləhət xidmətləri sistemində özünəməxsus yeri vardır. Həmin qurumlara özəl firmalar, müxtəlif kateqoriyalı kooperativlər və fərdi qaydada fəaliyyət göstərən məsləhətçilər aiddir. Lakin burada diqqətəlayiq cəhət ondan ibarətdir ki, informasiya-məsləhət xidməti göstərən fərdi məsləhətçilərlə əlaqədar aqrar qurumların xərclərinin 50 faizi dövlət tərəfindən ödənilir. İnformasiya-məsləhət xidməti sistemində elmi-tədqiqat institutları da yaxından iştirak edir.

İnformasiya-məsləhət xidmətləri sistemində istənilən müntəzəm dəyişiklik elm-təhsil-istehsalat arasında üzvi əlaqənin əldə edilməsi imkanları ilə bağlıdır.

Bu barədə rus alimlərinin yanaşmalarını məqbul hesab etmək olar: “Ölkədə informasiya-məsləhət xidmətinin yaradılması elm, təhsil və bazar strukturlarının fəaliyyətlərinin inteqrasiyası əsasında aqrar sektorun idarəetmə orqanları tərəfindən sadalanan istiqamətlərdə: istehsalda elmi-texniki tərəqqinin nailiyyətlərinin sürətli inkişafında, kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsal və satış həcminin ardıcıl surətdə artırılmasında, eləcə də kənd ərazilərinin davamlı inkişafında və kənd əhalisinin həyat şəraitinin yaxşılaşdırılmasında dəstəyi təmin etməyə imkan verir” (2).

İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə aqrar sektora məsləhət-informasiya xidmətinin formalaşması

İnkişaf edən iqtisadiyyatlarda informasiya-məsləhət xidmətinin səmərəli təşkili kənd təsərrüfatı istehsalçıların rəqabət qabiliyyətini şərtləndirən mühüm amildir. Bu barədə M.M. Omarovun və Y.İ. Starkovanın irəli sürdükləri aşağıdakı müddəalar maraqlıdır və kənd təsərrüfatı istehsalçıların rəqabət qabiliyyətinin artırılmasında xüsusi əhəmiyyətə malikdir: “Bu gün rəqabət mübarizəsinə tab gətirmək istehsalın təşkilindən, yeni texnologiyaların, texnikanın, əməyin və idarəetmə fəaliyyətinin elmi-təşkilati axtarışını və tətbiqini son dərəcə fəallaşdırmaqdan asılıdır. İdarəetmə məsləhətləşmələri inandırıcı şəkildə sübut edir ki, o bu fəallaşmanın formalarından biri ola bilər. Çətin maliyyə vəziyyətinə düşmüş və ya yenidən inkişaf etməkdə olan təşkilatlara praktiki və elmi cəhətdən əsaslandırılmış məsləhətlərin verilməsi, onların işini əhəmiyyətli dərəcədə tənzimləyə və eyni zamanda onların fəaliyyətinin səmərəliliyini artırmağa bilər” (3). Qeyd etmək lazımdır ki, innovasiyalı inkişafa keçid şəraitində belə məsləhətlərin rolu daha da artmış olur.

İnkişaf edən ölkələrin demək olar ki, hamısı üçün tövsiyə olunan özəl məsləhət xidməti

modelinin aşağıdakı iki modifikasiyası fərqləndirilir:

✓ *Aqrar birliklər (fermer birlikləri) vasitəsilə informasiya-məsləhət xidmətinin təşkili. Bu halda kənd təsərrüfatı istehsalçılarının informasiyaya olan tələbatının həcmi və strukturu birliklərin bilavasitə iştirakı ilə müəyyənləşdirilir;*

✓ *Qeyri-istehsal müəssisələri fəaliyyətinin informasiya təminatının yaradılmasına məsləhət xidməti göstərilməsi. Bu məsləhətlər adətən aqrar qurumlara lazım olan avadanlıq, texnika, gübrə, müxtəlif kimyəvi vasitələr, toxum, yem və digər malların alınması zamanı verilir.*

Qeyd etmək lazımdır ki, təsərrüfatçıların maarifləndirilməsi üzrə xidmətlər indiki Müstəqil Dövlətlər Birliyi (MDB) ölkələrində də tarixən inkişaf etdirilmiş, bu iş hazırda da davam etdirilməkdədir. Onun Rusiya Federasiyasında çoxillik tarixi olan məktəbi də mövcuddur.

Aqrar sahədə informasiya təminatı sisteminin yaradılması üzrə inkişaf edən ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, bu məqsədlə beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Rusiya hökumətinin Dünya Bankının yardımı ilə reallaşdırdığı “Avtomatlaşdırılmış informasiya sistemi”, federasiyanın bütün subyektlərində yaratdığı “Bazar informasiyası sistemi” və ölkənin 30 regionunda artıq fəaliyyətə başlamış Aqrar-Sənaye Komplekslərində informasiya-məsləhət xidmətinin tətbiqi buna misal ola bilər. Aqrar-Sənaye Kompleksinin informasiya-məsləhət xidməti mərkəzləri inzibati rayonlarda və ya onların bir neçəsini əhatə edən ərazilərdə təşkil edilir ki, bu da informasiya təminatı sisteminin formalaşdırılması və inkişafında əhəmiyyətli rol oynayır (2).

Qeyd edilən sahədə müsbət yanaşmaları inkişaf etdirməklə onların təcrübə əhəmiyyətini real nümunələrlə sübuta yetirmək informasiya təminatı sisteminin yaradılmasında ilk addım olmuşdur. Şərqi və Mərkəzi Avropa ölkələrinin bu sahədəki təcrübələri qeyd edilən mülahizəni əyani surətdə təsdiqləyir.

Dünya təcrübəsi də göstərir ki, islahatların gedişi zamanı qarşıya çıxan mühüm problemləri şərtləndirən amillərin obyektiv və ya subyektiv xarakterli olmasını müəyyənləşdirmək üçün zəruri informasiya bazası yaradılmalıdır. MDB məkanında aqrar islahatlar nəticəsində bu baxımdan birmənalı qəbul edilə bilən göstəricilər hələ tam formalaşdırılmamışdır. Bunun bir sıra səbəbləri var və onlardan biri odur ki, əksər hallarda islahatların institusional çətinlikləri subyektiv xarakterli hesab olunur. Əslində isə institusional innovasiyalar prosesində qarşıya çıxan problemlərin bütünlüklə subyektiv xarakterli sayılması iqtisadi məsələlərin həllində informasiya mühitinin natamam olmasının nəticəsidir. Mükəmməl informasiya xidməti şəraitində fəaliyyət göstərən aqrar sahibkar öz imkanları daxilində hansı məsələləri həll edə biləcəyini dəqiq müəyyənləşdirə bilər. Bu isə həmin məsələlərin obyektiv və ya subyektiv xarakterli olmasının aktuallığını bir qədər azaltmış olur.

Nəticə

İnformasiya-məsləhət xidmətinin məqsədi, mahiyyəti və prinsipləri ayrı-ayrı ölkələrdə eyni olsa da, onun təşkilində və həyata keçirilməsində müxtəlif modellərdən istifadə edilir. İnkişaf etmiş ölkələrin kənd təsərrüfatında informasiya-məsləhət xidməti sahəsində dövlətin, eləcə də qarışıq və özəl strukturların iştirak səviyyəsi əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənir. Bu prosesin institusional təzahürləri də müxtəlif olur.

Araşdırmalar göstərir ki, informasiya-məsləhət xidməti aqrar sahədə innovasiyalı inkişafın mühüm şərtidir. Aqrar sahədə bu xidmətin müasir dövrün çağırışları səviyyəsində təşkili bütün

mərhələlərdə kreativliyin və operativliyin təşviqini tələb edir. İnkişaf etmiş ölkələrdə aqrar sahədə informasiya-məsləhət xidmətinin təşkili təcrübəsinin müsbət və ölkəmiz üçün əlverişli cəhətlərindən yararlanmaq lazımdır. Bununla belə, həmin təcrübədən istifadə üçün adekvat instiutsional struktur yaradılmalıdır. Eyni zamanda, aqrar istehsalçıların innovasiya fəallığının təşviq edilməsi önə çəkilməlidir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyatlar

1. Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Aqrar Elm və İnnovasiya Mərkəzinin Nizamnaməsi.
2. Золотарева Е.Л., Дымов А.Д., Сорокина М.С. Проблемы формирования и эффективности функционирования информационно-консультационных служб сельского хозяйства.// «Экономические науки» журнал, 2012, № 9 (94), с.113-116.
3. Информационно-консультационное сопровождение сельских товаропроизводителей https://akvobr.ru/informacionno_konsultacionnoe_soprovozhdenie.html
4. Омаров М.М., Старкова Е.И. Проблемы и основные направления формирования информационно-консультационной службы в агропромышленном комплексе.// «Фундаментальные исследования» журнал, 2011, № 8-2, с. 446-448.
5. Организация и управление консультационной деятельностью в АПК ФГБОУ ВО «Саратовский ГАУ». – Саратов, 2018. – 64 с.
6. Распространение информационных ресурсов и консультационная деятельность <https://rosinformagrotech.ru/ob-institute/nauchnye-issledovaniya/okazanie-informatsionno-konsultatsionnykh-uslug>

Talib Sayyad Huseynov

PhD student of the Agricultural Economics Research Center

Experience in organizing information and consulting services in foreign countries

Summary

The article deals with the organization of information and consulting services in the agricultural sector of foreign countries and the factors that shape it. The role of information and consulting services in developed countries in the development of the industry based on the widespread use of innovations is revealed. The general features and distinctive features of the experience of different countries in the field of organizing information and consulting support in the agricultural sector of the economy are shown. At the same time, the article comments on the experience gained in different countries in the development of the system of information and consulting services in agriculture, and assesses the possibilities for its use.

Keywords: *agricultural sector, information and consulting services, innovation, foreign experience, competitiveness, technology, the role of the state.*

Гусейнов Талыб Сайяд оглы

Диссертант Центра аграрных исследований

Опыт организации информационно-консультационных услуг в зарубежных странах

Резюме

В статье рассматриваются вопросы организации информационно-консалтинговых услуг в аграрном секторе зарубежных стран и факторы, которые его формируют. Раскрывается роль информационно-консультационных услуг в развитых странах в развитии отрасли на основе широкого применения инноваций. Показаны общие черты и отличительные особенности опыта разных стран в области организации информационно-консультационного обеспечения в аграрном секторе экономики. В то же время в статье комментируется опыт, накопленный в разных странах в области развития системы информационных и консультационных услуг в сельском хозяйстве, и оцениваются возможности для его использования.

Ключевые слова: *аграрный сектор, информационно-консалтинговые услуги, инновации, зарубежный опыт, конкурентоспособность, технологии, роль государства.*